

การจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

Learning Management on Buddhist Duties and Buddhist Etiquette Learning Subject Group Social for Mathayomsuksa 2 Students by Role-Playing Learning Method

สุดารัตน์ สังสมานันท์¹, อัคราพร สุขทอง² และ ธงไชย สุขแสง³
Sudarut Sangsamanan¹, Atcharaporn Sukthong² and Thongchai Suksawang³,
¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Master of Education Program in Social Studies Surin Rajabhat University

Received : December 15, 2023;

Revised : August 22, 2024;

Accepted : September 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านกุน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 34 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงสถิติ ผลการวิจัยพบว่า 1) การเรียนรู้แบบบทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามความเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนุกกับการเรียนมากขึ้น ซึ่งบทบาทสมมติก็เป็นการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งความกล้าแสดงออก การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การสังเกต ฟังความคิด และจินตนาการได้ ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ง่ายขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องในชีวิตประจำวัน 2) นักเรียนมีคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยก่อนเรียน 10.38 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 51.91 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.62 ซึ่งมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; บทบาทสมมติ; หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the learning management about Buddhist duties and etiquette Buddhists by role-play learning 2) to study the results of learning management about Buddhist duties and Buddhist etiquette by role-play learning. 3) To investigate students' satisfaction with the learning arrangement on Buddhist duties and Buddhist etiquette. Learning subject group: social studies, religion and culture. Mathayomsuksa 2 using roleplay learning methods the sample group are students. Mathayom 2, Ban Koon School, Prasat District, Surin Province, 34 students, purposively selected. Mixed qualitative and quantitative research methods. By studying related documents, books and research papers and analyzing the statistical content. The results of the research found that 1) Role-based learning allows students to express themselves appropriately in various specified situations. Learners participate in organizing activities. And have more fun learning Role playing is a form of activity that can stimulate students to develop skills in expressing themselves, being a leader, following, observing, practicing thinking, and imagining. It also helps students understand the subject content more easily and be able to put it into practice correctly in daily life 2) Students had an average academic achievement test score before studying of 10.38 points, accounting for 51.91 percent. The average score after studying was 16.32 points, accounting for 81.62 percent. The test score after studying was higher than before studying with statistical significance at the .05 level. 3) Students who study using the role-play learning method about. Buddhist duties and Buddhist etiquette There is a high level of satisfaction. ($\bar{X}$ = 4.25)

Kyeword : Learning management; Role playing; Buddhist duties and Buddhist etiquette

บทนำ

คุณภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างคนไทยที่มีศักยภาพและการสร้างสังคมที่รุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทย โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 : 124) อีกทั้งสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้จากความต้องการการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น โดยเร่งพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพก่อให้เกิดสถานะแข่งขันทางการศึกษาสูงขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าการคำนึงถึงการอยู่ร่วมบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถ โดยสามารถนำความรู้ ทักษะ และความสามารถเหล่านี้ไปใช้แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ตลอดจนสามารถทำงาน และแก้ปัญหาพร้อมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และนำทักษะความสามารถนั้นมาพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ ตลอดจนคนในสังคมสามารถนำข้อมูลที่มีอยู่แปลงให้เป็นความรู้ ซึ่งเป็นการพัฒนาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ดังปรากฏในเป้าหมายการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่

12 ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม อีกทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 132)

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ณ โรงเรียนบ้านกวน ตำบลโคกสะอาด อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งบุญเลิศ สุขจิตร (2565, สิงหาคม 15) กล่าวว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนใหญ่ยังขาดความสามัคคีในการทำงานกลุ่มและจะเลือกทำงานร่วมกับเพื่อนที่ตนเองสนิทเท่านั้น ไม่กล้าที่จะแสดงออกเท่าที่ควร อีกทั้งเรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ เป็นเรื่องที่ยังไม่เข้าใจและมีผลสัมฤทธิ์ในการศึกษา 2564 ที่ผ่านมาค่อนข้างน้อย การสอนแบบบทบาทสมมติ จะเข้ามาช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาหน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ และเกิดการเรียนรู้จากการคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมจากการสังเกตสิ่งที่ได้แสดงในบทบาทสมมติ มีการปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จมากขึ้น

การเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ทั้งด้านการเรียนการสอน ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม และกฎ กติกา มารยาท เป็นการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิดแก้ปัญหา ฝึกการสังเกต และยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิดค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้ อีกทั้งช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกิดความเข้าใจในตนเอง ในขณะเดียวกัน การสวมบทบาทของผู้อื่น ก็เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับทฤษฎีของ แคมมณี (2564 : 358) ที่กล่าวว่า วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และการแสดงออกของผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

จากความสำคัญและประโยชน์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะจัดการเรียนการสอนแบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความคิด ความรู้สึก จากการสังเกต พฤติกรรมของการแสดงในแต่ละบทบาท เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเองและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น มีความคิดรวบยอด และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ มีความสามัคคีและร่วมกันแสดงบทบาทสมมติได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าทีชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าทีชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าทีชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านกุ่ม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2566 ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 34 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผน
2. แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน
3. แบบสอบถามความพึงพอใจ สำหรับนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้
 - 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติและหน้าทีชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ
 - 1.2 ผู้วิจัยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน รวม 8 ชั่วโมง ประกอบไปด้วย 1) มาตรฐานการเรียนรู้ 2) ตัวชี้วัดชั้นปี 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) สาระสำคัญ 5) สาระการเรียนรู้แกนกลาง 6) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 7) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8) กิจกรรมการเรียนรู้ 9) สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ 10) การวัดและการประเมินผล
 - 1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และนำส่งแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนการสอน เพื่อตรวจและปรับปรุงแก้ไข รวมไปถึงพิจารณาความเหมาะสมและชี้แนะถึงข้อบกพร่องของเนื้อหาจำนวน 3 ท่านดำเนินการแก้ไขและปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป
2. แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน
 - 2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยนำมากำหนดกรอบแนวคิด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ
 - 2.2 ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามครอบคลุมการวัดด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย
 - 2.3 นำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียนที่สร้างขึ้นมาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความ

ครอบคลุมของข้อคำถาม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของปริมาณของข้อคำถาม การใช้ภาษาที่ถูกต้องแล้ว นำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 นำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และดำเนินการหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence)

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ สำหรับนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยนำมากำหนดกรอบแนวคิด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามครอบคลุมไปถึงวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อดำเนินการตรวจสอบความครอบคลุมของคำถามให้มีความเหมาะสมต่อจำนวนข้อคำถาม โดยใช้ภาษาและรูปแบบของคำถามที่ความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และดำเนินการหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้สถิติขั้นต้น ดังนี้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วย t-test แบบ Dependent

ผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

จากการจัดการเรียนเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง ซึ่งประกอบด้วย สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ ส 1.2 เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ตัวชี้วัดชั้นปี ส 1.2 ม.2/2 มีมารยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ 1) ระบุและแสดงมารยาทในการแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคลและการแต่งกายไปงานอวมงคลได้ (K, P) 2) ปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ (P) 3) เห็นคุณค่าของการมีมารยาทชาวพุทธ (A) ซึ่งสาระสำคัญ คือ ชาวพุทธที่ดีควรมีมารยาทในการแต่งกาย ทั้งการแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคลและการแต่งกายไปงานอวมงคล

กระบวนการจัดกิจกรรมเรียนการสอน (จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ)

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการสอน

1. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยใช้โปรแกรม “ตัวสร้างกลุ่มแบบสุ่ม” เมื่อนักเรียนจับกลุ่มเรียบร้อยแล้ว ครูพานักเรียนไปเรียนที่ลานใต้ร่มไม้ ก่อนเรียนให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิและแผ่เมตตา

2. ครูตั้งคำถามชวนคิด ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

- 1) เพราะเหตุใดเราต้องสวดมนต์ก่อนเริ่มเรียน
- 2) ชาวพุทธส่วนใหญ่นิยมเข้าวัดทำบุญ และเจริญสติปัญญา นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ อย่างไร

3. ครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ อธิบายถึงการแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสมและถูกกาลเทศะ ก็มีความสำคัญยิ่งของทุกคน นักเรียนควรแต่งกายให้เหมาะสม ต่อไปนี้เราจะมาเรียนรู้การแต่งกายในโอกาสต่าง ๆ โดยนักเรียนศึกษาจากเอกสารประกอบการเรียน

ภาพที่ 1 นักเรียนแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมก่อนเริ่มการเรียนการสอนแบบบทบาทสมมติ

จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเตรียมการสอน โดยเมื่อครูเปิดโปรแกรม “ตัวสร้างกลุ่มแบบสุ่ม” นักเรียนพากันตื่นเต็นว่าจะได้อยู่กลุ่มกับใคร และก็จับกลุ่มกัน สวดมนต์ไหว้พระโดยพร้อมเพรียงกัน ครูตั้งคำถามชวนคิด เพราะเหตุใดเราต้องสวดมนต์ก่อนเริ่มเรียน นักเรียนตอบว่า “เป็นการฝึกให้มีสติครับ” “ช่วยให้เรามีสมาธิมากขึ้นค่ะ” ครูจึงถามต่อว่า “ชาวพุทธส่วนใหญ่นิยมเข้าวัดทำบุญ และเจริญสติปัญญา นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ อย่างไร” นักเรียนตอบว่า “หนูเคยไปร่วมงานแห่เทียนเข้าพรรษาค่ะ มีการแกะสลักเทียนสวยงามมากค่ะ” “หนูชอบเข้าวัดทำบุญในวันพระที่ตรงกับเสาร์อาทิตย์ค่ะ” “ผมเคยไปงานบวชพี่ชายครับ มีรถแห่ด้วยครับ” หลังจากนั้นครูจึงชี้แจงจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบ และอธิบายถึงการแต่งกายในพิธีต่าง ๆ ระหว่างที่ครูอธิบาย มีนักเรียนบางคนคุยกันว่า “เวลาไปทำบุญยายชอบใส่ผ้าไหมลายสวย ๆ แต่เราชอบใส่กางเกง” เพื่อนอีกคนก็พูดต่อ “เราจะชอบใส่เสื้อสีดำไปวัดนะ” เมื่อครูอธิบายจบให้แต่ละกลุ่มช่วยกันค้นหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อจะเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการสอน

1. ครูผู้สอนเลือกผู้แสดงบทบาทสมมติโดยใช้วิธีการจับสลาก เลือกผู้แสดง และผู้สังเกตการณ์ ให้เวลากลุ่มผู้แสดงในการเตรียมการแสดงบทบาทสมมติ

2. ให้นักเรียนชม คลิปวิดีโอ เรื่อง พิธีมงคลสมรส แล้วสนทนาในประเด็นต่าง ๆ เช่น คลิปวิดีโอนี้เป็นพิธีมงคลสมรส ซึ่งการจัดงานแต่ละที่ก็มีความคล้ายคลึงกัน ปัจจุบันจะมีการกำหนดการแต่งกายให้เป็นโทนเดียวกันเพื่อความสวยงาม เช่น โทนชมพู โทนขาว เป็นต้น

การเดินทางไปร่วมงานแต่งงานของบุคคลที่เรารู้จัก บางครั้งอาจไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไรนักหนา อาจเป็นเพราะการไปร่วมงานแต่งงานนั้น เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง แต่สำหรับเจ้าบ่าว และเจ้าสาวแล้ว นี่คือ โอกาสครั้งสำคัญ เป็นครั้งแรก และอาจเป็นครั้งเดียวเท่านั้นที่พวกเขาจะได้จัดงานเช่นนี้ ดังนั้น การแต่งกาย ไปร่วมงานแต่งงาน จึงถือเป็นการให้เกียรติเจ้าบ่าว เจ้าสาว ยิ่งเราแต่งกายให้สุภาพมากเท่าใด ก็เหมือนเรา ให้ความสำคัญกับ คู่บ่าว-สาว มากเท่านั้น

3. เริ่มการแสดงบทบาทสมมติในเรื่องการแต่งกายในพิธีอวมงคล (งานศพ) พิธีมงคล (งานแต่งงาน) และการเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่ละกลุ่มใช้เวลาแสดง 10-15 นาที

ภาพที่ 2 นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการแต่งกายในงานอวมงคล

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงบทบาทสมมติ พบว่า ตัวผู้แสดงมีความรู้ในบทบาทของตัวเองและแสดงได้สมบทบาท ผู้ชมได้รับความรู้และมีความสนุกสนานในการรับชม เมื่อผู้แสดงแสดงจบก็ได้รับการปรบมือจากผู้ชม

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

1. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่นักเรียนแสดงและกล่าวชื่นชมผู้แสดง โดยให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาแสดงความรู้สึกหน้าชั้นเรียน

2. ครูให้นักเรียนกลุ่มที่แสดงได้ดีที่สุดออกมาแสดงอีกครั้งและให้เพื่อน ๆ ตั้งใจสังเกตพฤติกรรมของตัวแสดงแต่ละบทบาท พร้อมจดบันทึกตามความเหมาะสม

ภาพที่ 3 นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทที่นักเรียนแสดง

จากการสังเกตพฤติกรรมในการร่วมกันอภิปรายหลังจากที่การแสดงเสร็จสิ้นลง พบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาการแต่งกายในพิธีต่าง ๆ มีการเอ่ยชื่อเพื่อนที่แสดงได้สมบทบาทและแสดงได้ถูกต้องเหมาะสม

ขั้นที่ 4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1. แต่ละกลุ่มออกมาสรุปความรู้ที่ได้รับและร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้แต่งกายไปร่วมงานพิธีต่าง ๆ
2. นักเรียนทำกิจกรรมที่ 5.1 (ใบคำถามกระตุ้นการเรียนรู้)

ภาพที่ 4 นักเรียนนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการแต่งกายในพิธีต่าง ๆ

จากการสังเกตพฤติกรรม ผู้แสดง ผู้สังเกตการณ์ และผู้ชม ออกมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการแสดงบทบาทสมมติ และสรุปบทเรียน พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องการแต่งกายในพิธีต่าง ๆ และนักเรียนยังเสริมอีกว่า “ต่อไป ถ้าหนูไปทำบุญที่วัดจะนุ่งผ้าขึ้นกับเสื้อลูกไม้สีขาวค่ะ” “ผมจะไม่ใส่เสื้อสีดำไปวัดแล้วครับ เพราะดูไม่เหมาะสม” หลังจากที่นักเรียนได้นำเสนอแลกเปลี่ยนประสบการณ์แล้ว ครูผู้สอนจึงสรุปและประเมินผลนักเรียนต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

1. ตรวจใบกิจกรรมที่ 5.1 (ใบคำถามกระตุ้นการเรียนรู้)
2. ประเมินพฤติกรรมการแสดงบทบาทสมมติ

ภาพที่ 5 นักเรียนทำสรุปลงใบคำถามกระตุ้นการเรียนรู้

จากการสังเกตพฤติกรรม นักเรียนสามารถตอบคำถามใบงานได้ทุกคน และมีความสนใจอยากให้ครูผู้สอนแบบบทบาทสมมติในเนื้อหาอื่น ๆ ของรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะจะทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก การเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการในออกแบบการเรียนการสอนได้ สนุกกับการเรียนมากขึ้น ซึ่งบทบาทสมมติก็เป็นการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถ

กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งทางความคิด จินตนาการ กล้าแสดงออก ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามได้ ฝึกการสังเกต ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ง่ายขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

ในชีวิตประจำวัน ที่สำคัญการจัดการเรียนการสอนแบบบทบาทสมมติยังช่วยฝึกให้ผู้เรียน รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ทำให้การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไม่น่าเบื่ออีกต่อไป

2. ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

ผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเต็ม 20 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 10.38 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 51.91 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.62 ซึ่งมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีระดับค่าความพึงพอใจสูงในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน

ดังนั้น นักเรียนที่เรียนรู้อยู่แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก มีความสนุกสนานในการเรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี รู้จักสังเกต และที่สำคัญรู้จักการทำงานกลุ่ม เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนแบบบทบาทสมมติ และให้ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ นักเรียนมีความภาคภูมิใจกับคะแนนที่ตนเองสอบได้ สุดท้ายให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ ปรากฏว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก การเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการในออกแบบการเรียนการสอนได้ สนุกกับการเรียนมากขึ้น ซึ่งบทบาทสมมติก็เป็นการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งทางความคิด จินตนาการ กล้าแสดงออก ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามได้ ฝึกการสังเกต ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ง่ายขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องในชีวิตประจำวัน ที่สำคัญการ

จัดการเรียนการสอนแบบบทบาทสมมตินี้ยังช่วยฝึกให้ผู้เรียน รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ทำให้การเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไม่น่าเบื่ออีกต่อไป

2. ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 10.38 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 51.91 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.62 ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$)

การอภิปรายผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ พบว่า วิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เป็นวิธีสอนอย่างเป็นขั้นตอนได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีโอกาสแสดงออกตามบทบาทสถานการณ์ที่กำหนด ฝึกการสังเกตการแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างนักเรียน และได้ออกมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่แสดงบทบาทสมมติ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การหาวิธีแก้ปัญหา และผลของการแก้ปัญหา จึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และนักเรียนเกิดความรู้สึกรักคิดในบทบาทที่ตนเองได้แสดงตามบทบาทที่สมมติ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2551 : 53) ที่กล่าวว่า วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเป็นกระบวนการที่ผู้สอนกำหนดหัวข้อเรื่อง ปัญหา หรือสถานการณ์ขึ้นมาให้คล้ายกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทหรือแสดงบทบาทนั้นตามความรู้สึกละประสบการณ์ของผู้เรียนที่คิดว่าควรจะเป็นภายหลังของการแสดงบทบาทสมมติ ต้องมีการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงออกทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดง เพื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ทิศนา ขัมมนี (2552: 359-360) ยังกล่าวอีกว่า ในขั้นแรกจะเป็นขั้นการเสนอสถานการณ์และบทบาทสมมติ การนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจ และสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง ขั้นการเลือกผู้แสดงให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกกันเองว่าใครเหมาะที่จะแสดงบทบาทใด ขั้นเลือกผู้สังเกตการณ์คนใดเหมาะที่จะเป็นผู้สังเกตการณ์ผู้สอนแนะนำว่าควรสังเกตอะไร นักเรียนมีโอกาสเลือกกันเองอย่างอิสระ ครูเป็นเพียงผู้กำกับ ขั้นต่อมาเป็นขั้นเตรียมและแสดงบทบาทสมมติ การเป็นผู้แสดงจะต้องแสดงออกทั้งทางร่างกาย อารมณ์ ความคิด ความรู้สึกออกมา เมื่อแสดงเสร็จก็

มีการสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับโดยผู้สังเกตจะมีหัวข้อมาเสนอ และอภิปรายร่วมกันโดยคำนึงถึงความสำคัญของการอภิปราย คือ การแสดงบทบาทสมมติเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะใช้บทบาทเป็นเครื่องมือในการดึงความรู้สึก นึกคิด การรับรู้ เจตคติ หรืออคติต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงออกมาเพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ และสุดท้ายครูเป็นผู้ประเมิน เป็นการตรวจสอบการเรียนรู้ของนักเรียน การทดลองสอนโดยใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมติเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจความรู้สึก หรือเป็นการเรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเราเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ทั้งยังพัฒนาทักษะการเผชิญสถานการณ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการสอนที่มีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมาก นักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับนักเรียน เพราะข้อมูลมาจากนักเรียนโดยตรง เมื่อนักเรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถตามความถนัดและความสนใจ บางคนมีความสามารถในการสังเกตก็เป็นผู้สังเกต และสุดท้ายนำมาอภิปรายกันด้วยเหตุผลเป็นการสรุป และนำไปปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัย

2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ

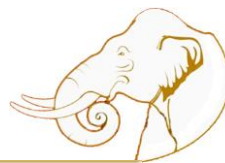
จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 10.38 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 51.91 และ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.62 ซึ่งมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาอนันท์ อานนโท และคนอื่น ๆ (2562 : 247-248) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มารยาทไทย : บทบาทสมมติ ซึ่งผลการวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนรู้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นส่งผลถึงการทดสอบหลังเรียนมีคะแนนที่สูงกว่าก่อนเรียน โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ มีค่าเฉลี่ย 30.69 และหลังจากการจัดการเรียนรู้ครบ 4 แผนแล้ว ทำการทดสอบหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ มีค่าเฉลี่ย 34.77 สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทไทยทั้ง 4 แผน ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของนิชา โสภณ, ปริญา ทอสน และปานเพชร ร่มไทร (2566 : 156) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสารและเจตคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมติร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของกานต์กัญญา สุนทร, สุรกานต์ จังหาร และประสพสุข ฤทธิเดช (2564 : 131) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษเพื่อ

การสื่อสาร โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมี ประสิทธิภาพเท่ากับ 76.91/77.35 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมบทบาท สมมติมีคะแนนทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 77.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัสย์ แส่นคำภา และอรรณู ชูยกระเดื่อง (2565 : 218) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาว พุทธ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบ บทบาทสมมติมีค่าเท่ากับ 0.7435 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ร้อยละ 74.35 ผลการ วิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.7435 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 74.35 และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาว พุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบ บทบาทสมมติ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ มีทั้งหมด 24 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 34 คน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนรู้แบบ บทบาทสมมติ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีระดับค่าความพึงพอใจสูงใน ระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.37 ลำดับที่ 2 ด้านการ วัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 ลำดับที่ 3 ด้านกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.18 ลำดับที่ 4 ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.16 ซึ่งงานวิจัยของชนิสรา อังคศิริรัตน์ และ จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์ (2563 : 193) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษด้วยชุดฝึกบูรณาการ แห่หลังเรียนรู้ท้องถิ่นกาญจนบุรี ร่วมกับการสอนแบบบทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยบูรณาการแห่หลังเรียนรู้ท้องถิ่นกาญจนบุรี ร่วมกับการสอนบทบาทสมมติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัสย์ แส่นคำภา และอรรณู ชูยกระเดื่อง (2565 : 218) ได้ศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า 1) ค่าความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.80$, S.D.= 0.96)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ชาวพุทธ คือ ผู้ที่เคารพเลื่อมใส และศรัทธาในพระรัตนตรัย มีหน้าที่ในการศึกษา และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ความเคารพนับถือต่อพระรัตนตรัย เอาใจใส่ทำนุบำรุง และบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดและพระสงฆ์ รวมเรียกว่า “หน้าที่ชาวพุทธ” นอกจากนี้ ยังต้องปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์ หรือที่เรียกว่า “มารยาทชาวพุทธ” ด้วย - หน้าที่ชาวพุทธโดยทั่วไป คือ ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และน้อมนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาแล้ว มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน รวมทั้งการทำบุญบำเพ็ญกุศล เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญต่างๆ ดังนี้

1. หน้าที่ชาวพุทธในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ได้แก่ การอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณร ให้มีกำลังในการปฏิบัติศาสนกิจ ช่วยทำนุบำรุงวัดและศาสนสถาน

- หน้าที่ชาวพุทธในการปฏิบัติตน ได้แก่ การดำรงตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ละเมิดกฎระเบียบ และกติกาสังคม

2. หน้าที่ชาวพุทธด้านการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา คือ ไม่นิ่งดูดายเมื่อมีวิกฤตการณ์เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา

มารยาทชาวพุทธ

3. เวลาพบปะพระสงฆ์ในสถานที่ต่างๆ แสดงความเคารพด้วยการประนมมือไหว้ กราบ หรือลุกขึ้นยืนรับตามสมควรแก่โอกาสและสถานที่ ไม่ควรนั่งบนอาสนะเดียวกับพระภิกษุ สำหรับสตรีจะนั่งบนม้ายาวหรือเก้าอี้ยาวเดียวกันไม่ได้โดยเด็ดขาด แม้จะนั่งคนละมุมก็ตาม ในกรณีที่จำเป็น จะต้องมีบุรุษมานั่งคั่นกลางให้ หากพบพระภิกษุบนเรือ หรือบนรถโดยสาร พึงลุกให้ที่นั่งแก่ท่านด้วย

4. การถวายภัตตาหารและปัจจัย ให้สมควรแก่สมณะ เวลาใส่บาตรพึงถอดรองเท้าตัดข้าว และอาหารใส่บาตรด้วยความเคารพ แล้วย่อตัวลงไหว้ เมื่อจะถวายปัจจัยไม่พึงประเคนให้ท่าน พึงเอาปัจจัยใส่ซองใส่ลงในย่ามให้ท่านเอง เวลานิมนต์พระสงฆ์ไปฉันภัตตาหารที่บ้านตน ไม่พึงระบุชื่ออาหาร ถ้าจะนิมนต์พระสงฆ์ไปรับสังฆทาน ไม่พึงเจาะจงภิกษุผู้รับ

5. เวลาสนทนากับพระสงฆ์หรือฟังโอวาท ให้ใช้สรรพนามให้เหมาะสม คือใช้สรรพนามแทนผู้ชายว่า “ผม” หรือ “กระผม” ผู้หญิงใช้คำว่า “ดิฉัน” ใช้สรรพนามแทนตัวท่านว่า “พระคุณเจ้า” หรือ “หลวงพ่” หรือ “พระเดชพระคุณ” ตามควรแก่กรณี เวลารับคำผู้ชายใช้คำว่า “ครับ” หรือ “ขอรับ” ผู้หญิงใช้คำว่า “ค่ะ” หรือ “เจ้าค่ะ” เวลาพระท่านพูดให้อโวาทหรืออวยพร หรือเวลารับไตรสรณคมน์และรับศีล พึงว่าตามด้วยเสียงดัง ไม่ควรนั่งเฉยๆ ควรประนมมือฟังด้วยความเคารพ ไม่คุยกัน หรือทำอย่างอื่นในระหว่างที่ท่านกำลังสวด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ เรื่อง หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ดังนี้

1. ในการนำวิธีการสอนแบบบทบาทสมมติไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนในการจัดกิจกรรมให้ชัดเจน เตรียมสื่อให้พร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง และควรบันทึกหลังสอนเพื่อให้ทราบปัญหาหรือสิ่งที่ต้องแก้ไข เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ ในขั้นตอนการเตรียมการ ครูผู้สอนต้องอธิบายกระบวนการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติให้นักเรียนเข้าใจ ต้องเข้าใจเนื้อหาของสถานการณ์บทบาทสมมติไปฝึกซ้อมเพื่อแสดงในชั่วโมงต่อไป ส่วนผู้สังเกตการณ์ควรให้เด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ด้วยกัน ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ผลัดกันแสดงบทบาทสมมติ และผลัดกันเป็นผู้สังเกต
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ ครูผู้สอนควรสอนตามขั้นตอนที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดประสงค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นที่ควรนำมาศึกษา คือ

1. ควรมีการนำวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ ไปทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับช่วงชั้นอื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น
2. ควรทำวิจัยวิธีการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติกับเนื้อหาอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นต่าง ๆ โดยการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละระดับชั้นและวัยของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน และช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กานต์ญาณีตา สุนทร, สุรกานต์ จังหาร และประสพสุข ฤทธิเดช. (2564). “การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.” *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 15(3): 131.
- จิรัชย์ แสนคำภา และอริญ ชูยกระเตื่อง. (2565, ตุลาคม-ธันวาคม). “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติเรื่องมารยาทชาวพุทธนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.” *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(4): 218.

- ชนิสรา อังคตธีรัตน์ และจิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์. (2563, กรกฎาคม 9). “การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษด้วยชุดฝึกบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นกาญจนบุรี ร่วมกับการสอนแบบบทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.” *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 18(1) : 193.
- ณิชา โสภณ, ปริญญา ทองสอน และปานเพชร ร่มไทร. (2566, พฤษภาคม-สิงหาคม). “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการสื่อสารและเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษปุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.” *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 10(2): 156.
- ทิตนา แคมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์จำกัด.
- _____. (2564). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ สุขจิตร์. (2565, สิงหาคม 15). สัมภาษณ์.
- พระมหาอานนท์ อานนโท และคนอื่น ๆ. (2562, กันยายน-ธันวาคม). “ผลสัมฤทธิ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มารยาทไทย: บทบาทสมมติ.” *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, ฉ. 3: 247.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2551). 19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2561 (Education in Thailand 2018). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.